

Inbreng Mpanzu Bamenga voor het rondetafelgesprek etnisch profileren op 24 november 2021

Eindhoven, 18 november 2021

Geachte volksvertegenwoordigers,

Allereerst bedankt voor de uitnodiging om te spreken tijdens het rondetafelgesprek over etnisch profileren in de Tweede Kamer op 24 november aanstaande. De aanleiding van dit rondetafelgesprek is de uitspraak van de rechtbank van Den Haag van 22 september jl. inzake etnisch profileren van de Koninklijke Marechaussee.¹ Het doel van dit rondetafelgesprek is om meer begrip te krijgen voor de impact en uitvoering van etnisch profileren en het wettelijk kader dat daarbij hoort. In mijn bijdrage zal ik vooral in gaan op de volgende vragen: Wat is de impact van etnisch profileren op de groepen die het aangaat? Welke ervaringen hebben mensen en hoe wordt door organisaties bij klachten hier mee omgegaan? Hoe gaat een handhavingsactie in zijn werk en waar wordt op gelet?

223 jaar geleden, op 4 mei 1798 is de Staatsregeling voor het Bataafsche Volk, te beschouwen als de eerste concept Grondwet van Nederland, opgesteld. De eerste drie woorden van de proclamatie waren: Gelijkheid, Vrijheid en Broederschap. Voor het eerst in Nederland zou het gelijkheidsbeginsel gecodificeerd worden in de grondwet: Alle Leden der Maatschappij hebben (...) een gelijke aanspraak op dezelfde voordelen.

Het gelijkheidsbeginsel, dat wij sinds het begin van onze democratische rechtstaat beschouwen als een fundamentele en onvervreembare waarde van ons menszijn - is weliswaar waarachtig en een vanzelfsprekendheid, maar tegelijkertijd is de toepassing ervan de alledaagse strijd van onze tijd.

Regelmatig word ik staande gehouden. Midden op de straat, terwijl ik aan het winkelen ben of bij mijn huis, terwijl ik de binnenruimte in loop. Het gebeurt in de bioscoop, terwijl ik klaar zit om te genieten van een film, bij het autorijden op de snelweg, wanneer ik de grens van België naar Nederland over ben of wanneer ik van huis naar mijn werk rijd. En dus ook op het vliegveld, wanneer ik van Rome naar Eindhoven reis.

Op een regenachtige ochtend in april, drie jaar geleden, werd ik bij mijn aankomst op Eindhoven Airport staande gehouden door de Koninklijke Marechaussee. Ik werd als één van de weinige mensen uit de rij gehaald en onderworpen aan een extra controle. Niet omdat er een concrete verdenking rustte op mijn persoon. Maar wel omdat ik beschouwd werd als niet-Nederlander en als potentiële crimineel, (mede) vanwege mijn huidskleur. Dit kan niet, dit mag niet, dit is etnisch profileren, een verboden vorm van discriminatie door de overheid. En dit moet nu stoppen.

Iedere keer wanneer ik staande word gehouden schrik ik. Het gebeurt meestal op momenten waarvan je dat het minst verwacht, omdat het niet logisch is, omdat het nergens is aangekondigd, omdat niemand anders staande gehouden wordt of omdat je duidelijk een andere behandeling krijgt dan de meeste mensen. Het gebeurt meestal in het bijzijn van anderen, medeburgers die toekijken, medepassagiers met wie je de hele tijd op de vlucht hebt gezeten of stadsgenoten die je eerder op straat hebt begroet of in het bijzijn van vrienden met wie je de hele dag samen bent geweest.

Soms is de bejegening van de ambtenaar tijdens de staandehouding onplezierig. De ambtenaar is dan nerveus, onvriendelijk, agressief, ongeïnformeerd, toont geen begrip, is escalierend of bevooroordeeld.

Soms is de bejegening van de ambtenaar tijdens de staandehouding goed en verloopt alles volgens procedure. De ambtenaar is dan aardig en relaxt. Dit laat onverlet, dat ik in die paar secondes tussen staandehouding, het tonen van mijn identiteitsbewijs en het beantwoorden van soms tal van vragen; iedere keer een hele nare ervaring heb. Voor mij is het op dat moment stil om mij heen. Ik voel diverse ogen naar mij kijken. Ik bevries, probeer mijn emoties in bedwang te houden en stel mezelf op dat moment iedere keer de vragen: wat is er

¹ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2021:10283>

gebeurd, wat heb ik gedaan, waarom word ik staande gehouden, waar zijn ze naar op zoek, waarom ik eigenlijk en niemand anders?

Wanneer ik deze vragen hardop stel, dan krijg ik meestal als antwoord: we zijn preventief op zoek naar een niet-Nederlander, een (potentiële) crimineel en/of iemand die onrechtmatig gehandeld heeft en willen zeker weten dat jij dat niet bent. Bij doorvragen kom ik er achter dat mijn huidkleur of vermoedelijke afkomst impliciet of soms expliciet een rol speelt bij de staandehouding. Nooit wordt er gezegd dat mijn huidkleur of vermoedelijke afkomst de enige reden is, maar het speelt altijd wel een rol. Ik zou zeggen: het weegt zwaar, het is een doorslaggevende factor. Daarmee word ik regelmatig etnisch geprofileerd. Een verboden vorm van discriminatie door de overheid.

Ik dien lang niet altijd een klacht in, maar wanneer ik dat wel doe, vanwege de vervelende bejegening, gebrek aan informatie over mijn staandehouding of het onrechtmatig handelen van de ambtenaar, dan krijg ik twee signalen van de klachtenbehandelaar. 1) Formeel, jouw klacht is welkom en helpt ons om de dienstverlening te verbeteren. 2) Informeel, we stellen jouw klacht niet op prijs, het heeft geen nut en we zullen het jou niet makkelijk maken. Ik ben tijdens de klachtenprocedure meerdere malen geïntimideerd op een manier dat niet past bij onze democratische rechtstaat.

Mijn persoonlijke verhaal staat helaas niet op zichzelf. Al jaren worden Nederlanders van kleur, zoals mijn mede-eiser Soeroedj (notabene piloot) en ik, preventief staande gehouden door de politie en bij grenscontroles door de Koninklijke Marechaussee. We worden uit de rij gehaald vanwege onze huidskleur. Al jaren wordt impliciet en soms expliciet tegen ons verteld: *jij bent verdacht, jij hoort hier niet thuis*.

Na zoveel incidenten te hebben meegemaakt, verhalen van mensen te hebben gehoord en geen structurele verandering te hebben gezien, is wat mij betreft de grens bereikt. Ik kies er daarom voor om mij uit te spreken en te verzetten tegen dit onrecht, want ik gun dit mezelf niet, ik gun dit onze kinderen niet, ik gun dit niemand. Dit alles was mede aanleiding voor mij om later, nadat mijn klacht gegrond verklaard was maar er geen zichtbare verandering plaatsvond, met de coalitie van Amnesty, PILP (NJCM), Adb Radar, Controle Alt Delete en Soeroedj de rechtszaak te starten inzake etnisch profileren door de Koninklijke Marechaussee.

Etnisch profileren is oneerlijk, kwaadaardig, pijnlijk en vernederend. Het is onrechtvaardig, schadelijk, traumatisch en tast de menselijke waardigheid aan. Het zit in onze systemen, organisaties, beleid en werkwijze. Het werkt stigmatiserend jegens bepaalde groepen burgers in de samenleving, die dagelijks de gevolgen ervan ondervinden bij hun zoektocht naar een stageplek, een baan en een woning. Het ontnemt medeburgers de kans om volwaardig mee te doen in de samenleving. Het zorgt ervoor dat zij zich niet geaccepteerd voelen en bij voorbaat als verdachte gezien worden, vanwege hun huidskleur of (vermeende) afkomst. Het laat divers talent onbenut en schaadt het vertrouwen in het gezag van de overheid.

Het meest essentiële van wie wij zijn als mens en wat wij beschouwen als een vanzelfsprekendheid, namelijk dat ieder mens vrij en gelijk in waardigheid en rechten wordt geboren, wordt geraakt op het moment dat wij medeburgers veroordelen, uitsluiten, benadelen of als risico bestempelen (mede) op basis van uiterlijke kenmerken, zoals etniciteit, huidskleur of vermoedelijke afkomst.

Het is aan ons als leden van de maatschappij om op te komen voor onze grondrechten, wanneer deze in het geding komen, door ons uit te spreken, coalities te vormen en moed te tonen.

Het is vervolgens aan jullie, onze volksvertegenwoordigers, om onze mensenrechten te waarborgen, juist ook wanneer deze bedreigd worden door overheidsinstanties.

Ik hoop dat het rondetafelgesprek zal bijdragen aan een beter Nederland, bestaande uit een verscheidenheid van mensen, die al 223 jaar lang in beginsel hetzelfde ideaal delen en nastreven, namelijk: *een gelijke behandeling voor iedereen, ongeacht huidskleur, vermoedelijke afkomst of etniciteit*.